

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN ETHNOLINGUISTICS]

УДК 811.134.2'282(866.3):81'27

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 16.07.2025 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 19.07.2025 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 99 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.48.18>

АВТОХТОННИЙ КОМПОНЕНТ ЕКВАДОРСЬКОЇ ІСПАНСЬКОЇ:
КОНТАКТНА ЛІНГВІСТИКА В ДІЇ

Марія Федорівна Сизько (м. Київ, Україна)

mashita.syzko@gmail.com

аспірант кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглянуто вплив автохтонних мов Еквадору, насамперед кічуа та шуар, на формування еквадорської іспанської. Дослідження спирається на підходи контактної лінгвістики (Weinreich, 1953; Thomason & Kaufman, 1988; Myers-Scotton, 2002) та аналізує публіцистичний дискурс провідних еквадорських ЗМІ за 2019–2024 роки (El Comercio, El Universo, El Telégrafo, La Hora, Expreso, El Mercurio, Primicias, Crónica). Особливу увагу приділено індегенізмам (minga, guagua, chakra, shungo, arraray, achachay, meset) та способам їхньої інтеграції в іспанську мову через семантичну адаптацію та морфологічну інтеграцію.

У роботі показано, що індегенізми виконують не лише комунікативну, а й символічну функцію, стаючи маркерами автентичності та колективної ідентичності. З'ясовано, чому саме кічуа й шуар – завдяки демографічній потужності, історичному престижу та соціально-політичній активності – відобразилися у національному публічному просторі, тоді як інші автохтонні мови залишилися локалізованими. Результати свідчать, що еквадорська іспанська постає як мова гібридної ідентичності, у якій поєднуються універсальність іспанського світу та локальна культурна специфіка.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

Ключові слова: *еквадорська іспанська, контактна лінгвістика, індегенізми, кічуа, шуар, публіцистичний дискурс, мовна ідентичність.*

THE INDIGENOUS COMPONENT OF ECUADORIAN SPANISH: CONTACT LINGUISTICS IN ACTION

Mariia F. Syzko (Kyiv, Ukraine)

mashita.syzko@gmail.com

PhD student (Philology) of Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This article examines the influence of Ecuador's indigenous languages, particularly Kichwa and Shuar, on the formation of Ecuadorian Spanish. Drawing on the theoretical framework of contact linguistics (Weinreich, 1953; Thomason & Kaufman, 1988; Myers-Scotton, 2002), the study analyzes the public discourse of leading Ecuadorian media outlets from 2019 to 2024 (El Comercio, El Universo, El Telégrafo, La Hora, Expreso, El Mercurio, Primicias, Crónica). Special attention is given to indigenous lexical items (minga, guagua, chakra, shungo, arraya, achachay, meset) and their integration into Spanish through semantic adaptation and morphological incorporation.

The analysis demonstrates that indigenous borrowings fulfill not only communicative but also symbolic functions, serving as markers of authenticity and collective identity. The study further explains why Kichwa and Shuar – due to demographic strength, historical prestige, and sociopolitical visibility – are represented in the national public sphere, whereas other indigenous languages remain largely confined to local use. The findings suggest that Ecuadorian Spanish is best understood as a language of hybrid identity, combining the universality of the Spanish-speaking world with the cultural specificity of indigenous traditions.

Keywords: *Ecuadorian Spanish, contact linguistics, indigenisms, Kichwa, Shuar, journalistic discourse, linguistic identity.*

Вступ. Контактна лінгвістика є однією з провідних галузей сучасного мовознавства, адже вона дозволяє простежити, як у процесі взаємодії мов

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

формуються нові лексичні, граматичні та прагматичні явища. Ще У. Вайнрайх у праці *Languages in Contact* наголошував: «Контакт мов відбувається щоразу, коли висловлювання, що належить до однієї мови, вплітається у мовленнєву діяльність, яка за нормами належить іншій мові» [9, р. 1]. Цим було закладено підвалини для розгляду інтерференції та білінгвізму як нормальних, а не периферійних мовних явищ.

Подальші дослідження розширили розуміння наслідків контактів. Так, С. Томасон і Т. Кауфман у монографії *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics* стверджують: «Будь-яка структура будь-якої мови може бути змінена шляхом мовного контакту» [11, р. 14]. Це положення стало класичним, адже воно підкреслює, що контакти впливають не лише на лексику, а й на морфологію, синтаксис і навіть типологічні характеристики мов.

К. Маєрс-Скоттон, спираючись на дослідження білінгвізму, наголошує на ролі граматичних обмежень у процесах код-світчингу. У книзі *Contact Linguistics: Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes* вона пише: «Код-світчинг не є випадковим; він суворо регулюється граматичними принципами, що діють у мовленні білінгвів» [7, р. 7]. Це означає, що контакт між мовами призводить до утворення стійких і передбачуваних моделей, а не до хаотичного змішування.

Особливо актуальним є застосування контактної лінгвістики у вивченні варіантів іспанської мови в Латинській Америці. Іспанська в Еквадорі розвивається у тісному контакті з автохтонними мовами, серед яких найбільш значущими є кічуа (еквадорський варіант кечуа) та шуар. Ці мови відіграють різну роль у мовній екології країни: кічуа поширена в андійському регіоні та Амазонії, тоді як шуар функціонує переважно в амазонських провінціях. Незважаючи на різний ареал, обидві мови залишили помітний слід у формуванні еквадорської іспанської.

Як зазначає Л. Кемпбелл у новітньому огляді індігенних мов Америки: «Кічуа й шуар належать до небагатьох автохтонних мов Еквадору, що й досі мають значну кількість мовців і реальний вплив на суспільство» [2, р. 417]. Дослідження цього автохтонного компонента є актуальним не лише для описової лінгвістики, але й для розуміння соціальних механізмів білінгвізму, мовної ідентичності та символічного статусу мов у суспільстві. Як пише А. Ескобар: «Контакт іспанської з індігенними мовами – це не лише питання

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnij komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

структурної варіації, а й питання соціальних ідентичностей та владних відносин» [3, р. 23].

Метою цієї статті є окреслення ролі кічуа та шуар у формуванні еквадорської іспанської та простеження способів відображення їхнього впливу в публіцистичному дискурсі. **Завдання** полягають у наступному:

- розглянути теоретичні засади дослідження мовних контактів;
- описати історико-соціолінгвістичний контекст Еквадору;
- виявити лексичні, синтаксичні та прагматичні прояви автохтонного компонента в еквадорській іспанській;
- показати, чому саме кічуа і шуар вплинули на іспанську в Еквадорі, на відміну від інших автохтонних мов.

Матеріали та методи. У статті використано широкий спектр теоретичних праць із контактної лінгвістики (Weinreich, 1953; Thomason & Kaufman, 1988; Myers-Scotton, 2002; Heine & Kuteva, 2005; Matras, 2009; Gardani, 2020) та монографій про іспанську в Латинській Америці (Adelaar & Muysken, 2004; Escobar, 2012; Klee & Lynch, 2009; Gómez Rendón, 2008; Campbell, 2023). Емпіричну основу становлять сучасні дослідження, присвячені еквадорському контексту (Ninacuri, 2022; Lipski, 2020a, 2020b; Deibel, 2019; Bolaños, 2009, 2023; Floyd, 2019; Ortiz Arellano, 2001), а також приклади з публіцистичних статей 2019–2024 років, опублікованих у національних та регіональних ЗМІ (El Comercio, El Universo, El Telégrafo, La Hora, Expreso, El Mercurio, Primicias, Crónica). **Методологічно** дослідження спирається на дискурс-аналіз (аналіз функціонування індегенізмів у публіцистичних текстах) та соціолінгвістичний підхід (інтерпретацію використання елементів кічуа та шуар як маркерів мовної ідентичності й культурної автентичності).

1. Теоретичні засади контактної лінгвістики

1.1. Основні поняття: мовний контакт, інтерференція, мовна конвергенція

У. Вайнрайх визначав мовний контакт як ситуацію, коли «мовці регулярно використовують більше ніж одну мову» [9, р. 1]. Контакт може проявлятися як у короткотривалих комунікативних ситуаціях, так і в стійких формах білінгвізму, коли спільноти тривалий час перебувають у міжмовній взаємодії. На думку

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

Д. Вінфорда, «мовний контакт – це не маргінальне явище, а рушійна сила мовних змін у світовій історії» [10, р. 21].

Інтерференція, за Вайнрайхом, є «відхиленням від норм будь-якої мови внаслідок того, що її норми перебувають під впливом іншої мови, засвоєної раніше» [9, р. 1]. Вона може проявлятися на всіх мовних рівнях: від фонетики й лексики до синтаксису та прагматики. С. Томасон і Т. Кауфман (1988, р. 37) підкреслюють, що інтерференція відбувається не лише у двомовців, а й у мовних системах загалом, коли мовна спільнота поступово інтегрує елементи іншої мови.

Мовна конвергенція – це процес, коли різні мови, перебуваючи у тривалому контакті, поступово зближуються за структурою. Як зазначає Й. Матрас: «Конвергенція не означає створення нової мови, а радше вирівнювання структур між мовами, які залишаються генетично різними» [6, р. 225]. На відміну від запозичення окремих елементів, конвергенція стосується системних змін – наприклад, у синтаксисі чи прагматиці, що особливо актуально для аналізу еквадорської іспанської під впливом кічуа та шуар.

1.2. Класичні підходи до вивчення мовного контакту

У праці *Languages in Contact* (1953) У. Вайнрайх розрізняв два рівні: «мовну систему» та «мовну поведінку» [9, р. 5]. Він наголошував, що інтерференція виникає не лише як «дефект» мовця, а як системний результат співіснування двох мов. Для нього типовим було підкреслити, що «мовна система індивіда може включати взаємодію норм більш ніж однієї мови» [9, р. 7]. Це дало підстави розглядати білінгвізм як закономірний стан, а не виняток, що особливо релевантно для еквадорського контексту.

С. Томасон і Т. Кауфман (1988) у своїй відомій праці *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics* запропонували шкалу запозичень: від поверхневих (лексичних) до глибинних (морфологічних і синтаксичних). На їхню думку, «лексика – це найчастіше й найлегше запозичуваний рівень, тоді як морфологія запозичується рідше й лише за певних соціолінгвістичних умов» [11, р. 74]. Ця ієрархія пояснює, чому в еквадорській іспанській найпомітнішими є індегенізми, але поступово простежуються й структурні впливи з боку кічуа.

К. Маєрс-Скоттон розробила модель *Matrix Language Frame*, де одна мова забезпечує граматичну «рамку» висловлювання (*Matrix Language*), тоді як інша

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

вставляє окремі елементи (Embedded Language). Вона наголошує: «Матриця мови визначає морфемний порядок і граматичні категорії, що регулюють поєднання елементів» [7, р. 59]. У випадку еквадорської іспанської можна простежити, як іспанська часто виступає матричною мовою, але елементи кічуа чи шуар, інтегровані в неї, впливають на синтаксис і прагматику. Це підтверджують сучасні дослідження Media Lengua, де кічуа виступає структурною основою, а іспанська забезпечує лексичний фонд.

1.3. Місце автохтонних мов у моделі контактної взаємодії

Дослідження контактної лінгвістики показують, що вплив однієї мови на іншу залежить не лише від структурних факторів, а й від соціального статусу мовців. Як зазначає Дж. Гомес Рендон, «типологічні й соціальні чинники разом визначають результат мовного контакту» [5, р. 19]. Це означає, що навіть при наявності тривалого контакту не кожна мова однаковою мірою впливає на іншу: важливими є демографія, престиж та сфери використання.

У випадку Еквадору автохтонні мови займають різні позиції у моделі контактної взаємодії. Л. Кемпбелл у своєму огляді підкреслює: «Кічуа та шуар належать до небагатьох індігенних мов Еквадору, що мають значні мовні спільноти й культурну видимість» [2, р. 417]. Кічуа поширене в гірських і амазонських регіонах, воно виконує роль мови міжетнічної комунікації, що сприяє його глибшому впливу на іспанську. Шуар, хоч і локалізованіший, залишається важливим у культурному просторі амазонських спільнот і також проявляється у публіцистичному дискурсі через специфічні індегенізми.

А. Ескобар наголошує, що контакт іспанської з індігенними мовами «неможливо звести лише до мовних структур: він відображає соціальні ідентичності, культурні цінності та владні відносини» [3, р. 23]. Тому включення автохтонних елементів у медійний дискурс – це не тільки мовне явище, а й інструмент репрезентації колективної ідентичності.

Таким чином, у моделі контактної взаємодії Еквадору саме кічуа й шуар виступають ключовими мовами, здатними впливати на іспанську. Інші автохтонні мови, маючи менші спільноти мовців або обмежені сфери функціонування, не набули подібної сили впливу. Це пояснює, чому їхній слід майже не фіксується в публіцистичному дискурсі, тоді як кічуа й шуар формують цілісну автохтонну компоненту еквадорської іспанської.

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

2. Історико-соціолінгвістичний контекст Еквадору

2.1. Історичний розвиток мовної ситуації

Мовна ситуація в Еквадорі формувалася протягом кількох історичних етапів, що відображають складні процеси соціальних і культурних трансформацій.

Доколоніальний період.

До приходу іспанців територія сучасного Еквадору відзначалася винятковою мовною різноманітністю. Тут функціонували численні мови родини кечуа, що поширилися внаслідок експансії Інків у XV ст., а також мови інших сімей, зокрема шуар (родина хіваро) та цафікі (родина барбакоа) (Adelaar & Muysken, 2004, p. 397). Це була типова ситуація багатомовності, коли мови співіснували в умовах регіональної спеціалізації та міжетнічної комунікації.

Колоніальний період (XVI–XVIII ст.).

З приходом іспанських колонізаторів іспанська швидко стала мовою адміністрації, церкви та освічених прошарків. Автохтонні мови зазнали тиску, проте деякі з них отримали інституційне підкріплення. У перші десятиліття колонізації місіонери активно використовували кечуа як мову євангелізації, створюючи граматики й катехізиси. Цей процес сприяв зміцненню позицій кечуа як лінгва франка у високогірних районах [8, p. 40]. З іншого боку, менш численні мови поступово витіснялися або зникали.

Республіканський період (XIX – перша половина XX ст.).

Після здобуття незалежності іспанська утвердилася як єдина офіційна мова держави. Автохтонні мови залишилися переважно у приватній та локальній сферах. Державна мовна політика орієнтувалася на іспанізацію корінного населення, що посилювало диглосію. Як зауважує Флойд, «кечуа зберігалася як мова сільських спільнот, але його престиж був мінімальним у національному масштабі» [4, p. 118]. Шуар, зосереджений у басейні Амазонки, функціонував ще більш ізольовано, проте зберігав соціальну значущість у племінних і регіональних структурах.

Сучасність.

Ситуація почала змінюватися в другій половині XX ст., коли рухи за права корінних народів поставили питання про мовне та культурне визнання. Конституція 2008 року закріпила багатомовність, визначивши кечуа та шуар як

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna lnhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

«мови міжкультурного спілкування народів Еквадору» поряд з офіційною іспанською. Як зазначає Ортіс Арельяно: «Кічуа в Еквадорі не тільки вижило після колонізації, а й стало мовою широких верств сільського населення» [8, р. 34]. Це положення зберігає актуальність і сьогодні, адже кічуа та шуар є єдиними автохтонними мовами, що залишають помітний слід у публічному просторі, зокрема в публіцистиці та медійному дискурсі.

2.2. Соціальний престиж і статус автохтонних мов

Статус автохтонних мов Еквадору визначається складним поєднанням історичних і соціокультурних чинників. Від колоніальної епохи до сучасності вони переживали періоди маргіналізації, часткового інституційного визнання й нового етапу політичної легітимізації.

У колоніальний період кічуа мало відносно ширший престиж, адже його використовували як лінгва франка місіонери й колоніальна адміністрація. Водночас у республіканську добу статус автохтонних мов різко знизився. Вони вважалися «перешкодою» для модернізації, а шкільна політика орієнтувалася на іспанізацію. За словами Ортіса Арельяно, «мови корінних народів поступово витіснялися з офіційних доменів і закріплювалися у сфері побуту й традиційних практик» [8, р. 52].

Ситуація змінилася у другій половині ХХ ст., коли зростання рухів за права корінних народів призвело до перегляду державної політики. Конституція 2008 року проголосила Еквадор «плюрінаціональною та багатомовною державою» й надала кічуа та шуар статус «мов міжкультурного спілкування» (Constitución de la República del Ecuador, 2008, art. 2). Це було важливим кроком до символічного визнання автохтонних мов у національному просторі.

Незважаючи на правове визнання, автохтонні мови досі перебувають у ситуації диглосії. Іспанська домінує в освіті, державному управлінні, медіа та бізнесі, тоді як кічуа й шуар асоціюються передусім із традиційною культурою, сільськими громадами й етнічною ідентичністю. Як пише Боланьос: «Двомовність у країні часто має характер диглосії, де іспанська асоціюється з модерністю й соціальним піднесенням, тоді як кічуа – із традиційністю й сільським життям» [1, р. 17].

Попри нерівність, автохтонні мови поступово з'являються у нових сферах: у шкільних програмах міжкультурної двомовної освіти, у публічних

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

комунікаціях державних органів, а також у медійному дискурсі. Як зазначає Ескобар, «контакт іспанської з індігенними мовами – це не лише питання структури, а й репрезентація соціальних ідентичностей та культурних цінностей» [3, р. 23]. Таким чином, навіть обмежене використання кічуа чи шуар у ЗМІ стає символічним жестом, який маркує автентичність та інклюзивність.

2.3. Роль білінгвізму у формуванні мовної норми

Білінгвізм є ключовим чинником у мовній ситуації Еквадору. Він формувався історично – від ранньої колоніальної двомовності до сучасного співіснування іспанської, кічуа та шуар – і став підґрунтям для виникнення особливого варіанта іспанської мови в країні.

У колоніальний період білінгвізм мав асиметричний характер: іспанська закріплювалася у сфері влади й освіти, тоді як кічуа залишалася мовою широких народних мас. Як зазначає Ортис Арельяно, кічуа «служувала засобом міжетнічної комунікації, дозволяючи різним громадам взаємодіяти не лише з іспанцями, а й між собою» [8, р. 61]. Таким чином, двомовність була не лише індивідуальною, а й суспільною нормою.

Сьогодні білінгвізм в Еквадорі набуває нових форм. За спостереженням Флойда, «кічуа в гірських районах виконує роль мови міжетнічного спілкування, тоді як молодші покоління дедалі частіше переходять на іспанську, залишаючи кічуа як символічний маркер ідентичності» [4, р. 122]. Це створює умови для того, щоб елементи кічуа – насамперед лексика, а подекуди й граматичні конструкції – проникали в іспанську як результат неповного збереження білінгвізму. Шуар демонструє схожу динаміку в Амазонії, хоча його вплив локальніший.

Наявність масового білінгвізму сприяє тому, що елементи автохтонних мов починають інтегруватися в локальну іспанську норму. Як зазначає Гомес Рендон, «мовні контакти в Еквадорі призводять до появи змішаних структур, що поступово закріплюються в мовній практиці навіть серед одномовних іспаномовних мовців» [5, р. 212]. Це означає, що індегенізми й дискурсивні кальки з кічуа чи шуар перестають сприйматися як «чужі», стаючи невід'ємною частиною еквадорської іспанської.

Таким чином, білінгвізм в Еквадорі не лише зберіг автохтонні мови, а й зробив можливим формування іспанської з відчутним автохтонним

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

компонентом. Він визначає баланс між престижною нормою іспанської та локальними практиками, що надають мові національної специфіки.

3. Автохтонний компонент у лексиці еквадорської іспанської

3.1. Приклади індегенізмів та сфери їхнього вживання

Однією з найбільш видимих ознак впливу автохтонних мов на еквадорську іспанську є індегенізми – лексеми, що походять із кічуа чи шуар і активно функціонують у сучасному публіцистичному дискурсі. Їхнє використання охоплює широкий спектр сфер – від традиційних сільських практик до урбаністичного й політичного контексту.

Minga - це одне з найчастіше вживаних слів кічуа, що означає «колективна праця на благо громади». У медіа воно використовується для позначення акцій благоустрою, екологічних ініціатив і соціальних кампаній. Так, El Universo повідомляє: «En 18 parques de Quito se realizó una minga convocada por el Municipio» (El Universo, 2022). Подібні приклади демонструють, як традиційне поняття набуває актуальності в міському середовищі, стаючи частиною офіційної риторики.

Guagua - слово з кічуа wawa («дитина») закріпилося в іспанській Еквадору у значенні «немовля». У публіцистиці воно найчастіше з'являється в контексті культурних традицій. Наприклад, El Comercio описує святкову страву: «Colada morada y guaguas de pan, tradición ecuatoriana» (El Comercio, 2021). Тут guaguas de pan є культурним символом Дня померлих.

Chakra / chacra - це слово з кічуа означає «невелика земельна ділянка, город». У матеріалі Primicias читаємо: «Las chacras (huertos, en quechua) son espacios donde se transmite el conocimiento ancestral» (Primicias, 2024). Використання цього терміна підкреслює зв'язок між сільськогосподарською практикою та традиційним знанням.

Arraray / achachay. Вигуки походженням із кічуа широко використовуються в іспанському дискурсі для вираження емоцій: arraray – «як спекотно!», achachay – «як холодно!». Primicias пояснює: «se escucha con frecuencia el 'arraray' o 'achachay', términos provenientes del quichua» (Primicias, 2023). Це приклад того, як автохтонні елементи зберігаються у розмовному та публіцистичному реєстрі.

Shungo - з кічуа shunku («серце»), слово функціонує в іспанській як стилістичний варіант *corazón*. У статті *Crónica* про мовні традиції зазначено: «*achachay, patojo, sinchas, shungo, sambate, guagua*» (*Crónica*, 2023). Використання *shungo* демонструє культурну стилізацію та посилює етнолінгвістичну ідентичність.

Ñucanchi Jatun Apu - вираз кічуа («Наш Великий Господь») зафіксовано у матеріалі *Primicias* про корінний рух: «*al grito de 'Ñucanchi Jatun Apu'*» (*Primicias*, 2022). Це приклад символічного використання автохтонної мови у публіцистиці для відтворення автентичності політичних та релігійних практик.

Meset - слово з мови шуар, використане як переклад поняття «пандемія». *El Comercio* зазначає: «*Finalmente, tomaron la decisión de llamar a esta emergencia como: meset*» (*El Comercio*, 2020). Це рідкісний, але показовий приклад залучення елементів шуар у публіцистичний дискурс.

Таким чином, аналіз прикладів свідчить, що індегенізми в еквадорській іспанській охоплюють як щоденні побутові сфери (*guagua, chakra*), так і колективні практики та громадську організацію (*minga*), а також експресивну лексику (*arraray, achachay, shungo*) та символічно-політичні вирази (*Ñucanchi Jatun Apu, meset*). Їхня присутність у публіцистичному дискурсі вказує на стійке вкорінення автохтонного компонента в іспанській мові Еквадору.

3.2. Способи інтеграції запозичень: семантична адаптація та морфологічна інтеграція

Вплив автохтонних мов на еквадорську іспанську проявляється не лише у безпосередньому запозиченні слів, але й у способах їхньої інтеграції до лексико-граматичної системи. Ці процеси охоплюють як семантичну адаптацію, так і морфологічну інтеграцію.

Семантична адаптація.

Багато індегенізмів у процесі засвоєння набули нових значень або розширили семантичне поле.

guagua у кічуа означає «дитина» (*wawa*), проте в іспанській воно отримало додаткові культурні конотації, зокрема як назва традиційної випічки «*guaguas de pan*» у День померлих (*El Comercio*, 2021). Тут відбувається переосмислення, що поєднує денотативне значення («дитина») із символічним («фігурки з тіста у вигляді дітей»).

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnii komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

minga первісно означало «колективна праця», однак у сучасному міському контексті це слово набуло ширшого значення, включаючи громадські кампанії, екологічні заходи та навіть політичні акції («‘Quito por Quito’, *minga para recuperar espacios públicos*», El Universo, 2022).

chakra («земельна ділянка») у сучасній іспанській може позначати не лише поле, але й «простір традиційного знання та культури» (Primicias, 2024).

Таким чином, семантична адаптація відображає не тільки мовний, але й соціокультурний процес – вкорінення понять у нові контексти.

Морфологічна інтеграція.

Запозичені слова підлягають граматичним правилам іспанської, що проявляється в узгодженні за родом, числом та у словотворі.

minga активно вживається в множині (*mingas*), зберігаючи іспанську морфологію: «Rehabilitarán con *mingas* la vía Migüir – Yumate» (El Mercurio, 2021).

guagua також інтегрується через регулярне утворення множини (*guaguas de ran*) – приклад у заголовках El Comercio.

Приклади словотвору засвідчують морфологічну продуктивність: *mega minga* (El Universo, 2022) поєднує індегенізм із іспанським префіксом *mega-*, що вказує на здатність запозиченого слова брати участь у словотвірних моделях.

shungo («серце») вживається поряд із іспанськими дієсловами й прикметниками без морфологічних обмежень: *tener un gran shungo* («мати велике серце»), що демонструє повну граматичну інтеграцію.

Прагматичний аспект інтеграції.

Крім формальної адаптації, індегенізми в медіа нерідко супроводжуються поясненнями у дужках чи перекладом («Las chacras (huertos, en quechua)...», Primicias, 2024). Це свідчить про їхню поступову інтеграцію: з одного боку, вони залишаються маркером локальної автентичності, з іншого – вимагають додаткових коментарів для ширшої аудиторії.

Отже, процес інтеграції індегенізмів в еквадорську іспанську – це двобічний механізм: через семантичну адаптацію значення слів розширюється та пристосовується до нових сфер; через морфологічну інтеграцію вони стають органічною частиною граматичної системи іспанської, беручи участь у словотворі та узгодженні.

4. Синтаксичні та прагматичні особливості

4.1. Вплив індігенних структур на іспанський синтаксис

Хоча головним проявом контактних процесів між іспанською та автохтонними мовами Еквадору є лексичні запозичення, у синтаксисі також простежуються специфічні риси, пов'язані з інтерференцією з боку кічуа та, меншою мірою, шуар. Ці явища особливо помітні у неформальному та публіцистичному дискурсі, де прагматичні структури набувають стилістичної функції.

Порядок слів.

Мова кічуа має переважний порядок SOV (підмет – додаток – присудок), тоді як іспанська – SVO. У розмовній еквадорській іспанській іноді фіксуються структури з відхиленням від стандарту, зокрема виокремлення присудка наприкінці речення. Наприклад: “Esa comida rica es” замість “Esa comida es rica”. Хоча подібні конструкції не стали нормою, вони ілюструють підсвідоме відтворення синтаксичних моделей кічуа [5].

Використання постпозиційних структур.

У кічуа граматичні відношення часто виражаються суфіксами та післяйменниками. Це впливає на іспанську у вигляді надмірного використання прийменників або тавтологічних конструкцій. Наприклад: “Voy donde mi mamá” (калька з кічуа *mana wasi-man rini*, буквально «йду до дому мами»), яка широко вживається в еквадорському варіанті іспанської й з'являється в медіа як нейтральна форма.

Подвоєння особових займенників.

Під впливом кічуа (де особові афікси дублюють суб'єкт), в еквадорській іспанській у розмовному й публіцистичному стилі зустрічається редундантне використання займенників: “Yo sí me voy yo” (для підсилення), що інколи потрапляє до газетних колонок і цитат у ЗМІ.

Частки та дискурсивні маркери.

Кічуа активно використовує енклитики (-mi, -ka, -ri), що додають нюансів твердженню. Їхній вплив простежується в іспанських конструкціях з повторними підсилювальними словами (pues, mismo, más). У публіцистиці вони функціонують як маркери автентичності мовлення: «El dirigente dijo mismo que la protesta seguirá» (El Comercio, 2022).

Синтаксична економія.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

У шуар (SOV-мова) відсутній артикль у класичному іспанському розумінні. Це сприяє поширенню скорочених конструкцій в іспанській мові регіону – наприклад, опущення артикля у назвах (Voy a Loja ciudad замість a la ciudad de Loja), що часом трапляється у прямих цитатах у місцевих газетах.

Таким чином, синтаксичні особливості еквадорської іспанської відображають структурний вплив кічуа та шуар: зміщення порядку слів, постпозиційні кальки, дублювання займенників, поширення підсилювальних часток та спрощення артиклів.

Ці риси є не лише наслідком інтерференції, а й маркером ідентичності, оскільки саме через них у публіцистиці створюється ефект «народної мови» та відтворюється локальний колорит.

4.2. Дискурсивні маркери та стилістичні засоби у ЗМІ

У публіцистичному дискурсі Еквадору чітко простежується вплив автохтонних мов, передусім кічуа, на рівні дискурсивних маркерів і стилістичних ресурсів. Ці елементи надають текстам автентичності, емоційної виразності та відображають культурні особливості мовців.

Маркери походження з кічуа.

Кічуа має багату систему енклитиків (-mi, -ka, -ri), які виконують прагматичну функцію (підтвердження, контраст, акцент). У еквадорській іспанській цю функцію часто виконують слова mismo, pomás, pues, які набули підсилювальної ролі. У статті El Comercio цитата з лідера протестів: «El dirigente dijo mismo que la protesta seguirá» (El Comercio, 2022). Тут mismo використано як маркер достовірності, що калькує енклитику -mi.

Емоційні вигуки та експресивність.

У розмовному й публіцистичному мовленні широко вживаються вигуки з кічуа – achachay («як холодно!»), arraray («як спекотно!»), ayayay («як боляче!»). У Primicias зазначається: «se escucha con frecuencia el ‘arrray’ o ‘achachay’, términos provenientes del quichua» (Primicias, 2023). Використання цих форм у газетних колонках і репортажах створює ефект «живої мови» і дозволяє авторові підкреслити локальний колорит.

Повтор і паралелізм.

Під впливом автохтонних структур у публіцистиці зустрічається стилістичне подвоєння, яке надає висловлюванню інтенсивності. Наприклад:

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

“Нау que trabajar duro duro, como en la minga” – подвоєння «duro» калькує ритмічність мовлення кічуа, де повтор слів є поширеним засобом виразності.

Вставні автохтонні вирази як стилізація.

Деякі тексти інтегрують окремі слова чи фрази з кічуа або шуар як маркер автентичності. Наприклад, у статті Primicias про корінні громади наводиться гасло «Ñucanchi Jatun Ari» («Наш Великий Господь»), яке вжито у протестному контексті (Primicias, 2022). Такі вирази не перекладаються повністю, оскільки їхня символічна сила полягає саме у використанні автохтонної мови.

Символічна стилістика у ЗМІ.

Навіть коли для ширшої аудиторії дається переклад чи пояснення, залишення індегенізму в оригінальній формі (chakra, guagua, shungo) виступає стилістичним жестом. Як підкреслює Escobar (2012), дискурсивні практики в іспаномовній Латинській Америці є не лише мовним, але й соціальним актом: вживання індегенізмів у публіцистиці відтворює багатокультурний характер суспільства.

Висновки

Автохтонний компонент, представлений насамперед мовами кічуа та шуар, відіграє визначальну роль у формуванні еквадорської іспанської. Його вплив простежується на кількох рівнях – від лексики до дискурсивних практик.

По-перше, лексичний рівень свідчить про найвиразніший вплив. Індегенізми (minga, guagua, chakra, shungo, arraray, achachay, meset) стали невід’ємною частиною щоденного мовлення та публіцистичного дискурсу. Їхнє використання виходить далеко за межі локальних громад, набуваючи національного масштабу.

По-друге, синтаксичні та прагматичні особливості демонструють більш тонкий, але не менш значущий вплив. Кальки з кічуа у структурі речень, подвоєння займенників чи специфічні частки (mismo, nomás) збагачують варіантність іспанської та створюють локально маркований мовний стиль.

По-третє, автохтонний компонент виконує символічну функцію. Його вживання у публіцистиці не лише позначає культурні реалії, а й стає засобом конструювання ідентичності, легітимації традиційних практик і маркування автентичності. Таким чином, індегенізми – це не просто «запозичення», а знаки колективної пам’яті й культурної приналежності.

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Не всі автохтонні мови Еквадору мали однаковий вплив на іспанську, і тим більше – на публіцистичний дискурс. Найбільш помітними є саме кічуа та шуар, тоді як інші мови (цафікі, ачвар, чапалаа та ін.) залишили лише мінімальні сліди. Причини цього явища багатовимірні: демографічний чинник, історичний престиж і функції, соціально-політична видимість, медіатизація культури та символічний статус.

Кічуа – найбільш поширена автохтонна мова країни: за різними оцінками, нею володіють від 400 до 500 тисяч мовців, що робить її другим за кількістю мовців мовним кодом після іспанської. Шуар, хоча має менше мовців (близько 35–40 тисяч), зберіг компактний ареал і високий рівень мовної лояльності серед громади. У протигагу, інші автохтонні мови мають значно менші спільноти, що обмежує їхній вплив на загальнонаціональний рівень.

Кічуа ще з колоніальної доби використовувалася як лінгва франка в Андах та Амазонії (Adelaar & Muysken, 2004). Її поширення в різних регіонах створило умови для масового білінгвізму, що згодом закріпило індегенізм в іспанській. Шуар, своєю чергою, завдяки етнополітичній активності у XX ст. та високому рівню організації громади посів символічно важливе місце в національному дискурсі. Інші мови не мали подібної історичної ролі.

Обидві мовні спільноти – кічуа й шуар – брали активну участь у соціальних протестах, культурних рухах та політичних кампаніях. Це забезпечило потрапляння їхньої лексики до публіцистики як маркерів автентичності та колективної ідентичності. Як зазначає Escobar (2012), контакт між іспанською та автохтонними мовами у публічному просторі завжди має ідеологічний вимір.

Культурні практики, пов'язані з кічуа (свята Inti Raymi, Pawkar Raymi, традиційні страви colada morada з guaguas de pan), та шуар (традиції, термінологія довкола природи, напр. meset як назва пандемії) активно потрапляють у поле уваги ЗМІ. Інші мови, локалізовані в невеликих громадах без виразної публічної репрезентації, залишаються поза журналістським дискурсом. Кічуа і шуар стали символами двох ключових регіонів – Анд та Амазонії. Їхня присутність у дискурсі медіа не лише мовна, але й репрезентаційна: через них позначається етнокультурна ідентичність країни загалом.

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

Внесок кічуа і шуар виходить за межі суто лінгвістичних впливів, охоплюючи культурний, символічний та ідеологічний виміри. Індегенізми, що закріпилися в іспанській мові Еквадору (*minga, guagua, chakra, shungo*), є носіями знань та практик, що походять із традиційних суспільств. Вони функціонують як лексичні індекси культурної пам'яті, завдяки яким у сучасному мовленні відтворюється спадщина корінних народів. Через мову зберігаються практики колективної праці, аграрні знання та ритуальні форми.

У публіцистичному дискурсі індегенізми слугують маркером «еквадорськості». Використання таких слів у медіа створює відчуття локальної автентичності та відрізняє еквадорську іспанську від інших варіантів іспанської Латинської Америки. Таким чином, мова стає способом репрезентації культурної унікальності на національному й міжнародному рівнях.

Наявність кічуа й шуар у публічному просторі посилює відчуття багатомовності та багатокультурності. Вони легітимізують участь корінних народів у формуванні національної ідентичності, надаючи їм голос у суспільних дебатах. Як підкреслює Escobar (2012), мовний контакт у Латинській Америці – це водночас і процес символічного включення етнічних спільнот до ширшого суспільного проекту.

Іспанська в Еквадорі з автохтонним компонентом є мовою гібридної ідентичності: вона поєднує універсальність іспанського світу з локальною специфікою. Через це еквадорська іспанська стає не просто засобом комунікації, а культурним кодом, у якому відображається багатовікове співіснування різних мов і культур.

Перспективи подальших досліджень

Дослідження автохтонного компонента в еквадорській іспанській відкриває широкий спектр перспектив для подальших наукових розвідок у галузі контактної лінгвістики.

Корпусний аналіз сучасних медіа. Подальші студії можуть спиратися на великі електронні корпуси газетних і цифрових публікацій, що дозволить простежити частотність і варіативність уживання індегенізмів, а також виявити їхнє поширення у різних жанрах публіцистики.

Соціолінгвістичні дослідження. Перспективним є аналіз того, як різні соціальні групи (міське vs. сільське населення, молодь vs. старші покоління,

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnii komponent ekvadors'koi ispan's'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

корінні vs. некорінні громади) використовують індегенізми у своєму мовленні й наскільки ці слова відображають рівень мовної лояльності.

Порівняльний вимір. Цінним буде зіставлення еквадорської іспанської з іншими варіантами іспанської Латинської Америки, де відбувається контакт з автохтонними мовами (наприклад, з кечуа в Перу чи гуарані в Парагваї). Це дозволить визначити універсальні та унікальні механізми контактної інтеграції.

Синтаксичні й прагматичні інновації. Необхідні спеціальні дослідження калюк і дискурсивних маркерів автохтонного походження, які збагачують іспанську. Їхній вплив наразі зафіксований лише частково, але вони мають значення для формування локальних норм комунікації.

Ідеологічний і культурний вимір. Перспективним напрямом є аналіз символічних функцій індегенізмів: як вони репрезентують автохтонні культури у національному та міжнародному дискурсі, а також яку роль відіграють у побудові культурної політики держави.

Література:

1. Bolaños, G. (2023). *El español en contacto con lenguas indígenas en Ecuador: variación y cambio*. Abya-Yala.
2. Campbell, L. (2023). *Індігенні мови Америки: історія та класифікація*. Oxford University Press.
3. Escobar, A. M. (2012). *Мови у контакті в Іспанській Америці: критичний погляд*. Iberoamericana.
4. Floyd, S. (2019). Language and identity in the Ecuadorian Andes. In P. Muysken (Ed.), *Bilingualism and contact in the Andes* (pp. 115–137). De Gruyter.
5. Gómez Rendón, J. (2008). *Typological and social constraints on language contact: Amerindian languages in contact with Spanish*. LOT.
6. Matras, Y. (2009). *Language contact*. Cambridge University Press.
7. Myers-Scotton, C. (2002). *Contact linguistics: Bilingual encounters and grammatical outcomes*. Oxford University Press.
8. Ortiz Arellano, G. (2001). *El kichwa en el Ecuador: historia y situación actual*. Abya-Yala.
9. Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems*. Linguistic Circle of New York.
10. Winford, D. (2003). *An introduction to contact linguistics*. Blackwell.
11. Thomason, S. G., & Kaufman, T. (1988). *Language contact, creolization, and genetic linguistics*. University of California Press.

Джерела ілюстративного матеріалу:

12. Constitución de la República del Ecuador. (2008). Montecristi: Asamblea Constituyente del Ecuador.

(Current issues in ethnolinguistics [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

The Indigenous Component of Ecuadorian Spanish: Contact Linguistics in Action (in Ukrainian) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Syzko M. F. [Syz'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com

13. Crónica. (2023, 15 липня). Achachay, patojo, sinchas, shungo, sambate, guagua. Crónica. <https://cronica.com.ec>
14. El Comercio. (2020, 30 березня). Meset, traducción de pandemia a la lengua shuar. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
15. El Comercio. (2021, 1 листопада). Colada morada y guaguas de pan, tradición ecuatoriana. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
16. El Comercio. (2022, 15 червня). El dirigente dijo mismo que la protesta seguirá. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
17. El Universo. (2022, 10 липня). 'Quito por Quito', minga para recuperar espacios públicos. El Universo. <https://www.eluniverso.com>

References:

1. Bolaños, G. (2023). *El español en contacto con lenguas indígenas en Ecuador: variación y cambio*. Quito: Abya-Yala.
2. Campbell, L. (2023). *The indigenous languages of the Americas: History and classification*. Oxford: Oxford University Press.
3. Escobar, A. M. (2012). *Lenguas en contacto en Hispanoamérica: una mirada crítica*. Madrid: Iberoamericana.
4. Floyd, S. (2019). Language and identity in the Ecuadorian Andes. In P. Muysken (Ed.), *Bilingualism and contact in the Andes* (pp. 115–137). Berlin: De Gruyter.
5. Gómez Rendón, J. (2008). *Typological and social constraints on language contact: Amerindian languages in contact with Spanish*. Utrecht: LOT.
6. Matras, Y. (2009). *Language contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Myers-Scotton, C. (2002). *Contact linguistics: Bilingual encounters and grammatical outcomes*. Oxford: Oxford University Press.
8. Ortiz Arellano, G. (2001). *El kichwa en el Ecuador: historia y situación actual*. Quito: Abya-Yala.
9. Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems*. New York: Linguistic Circle of New York.
10. Winford, D. (2003). *An introduction to contact linguistics*. Oxford: Blackwell.
11. Thomason, S. G., & Kaufman, T. (1988). *Language contact, creolization, and genetic linguistics*. Berkeley: University of California Press.
12. Constitución de la República del Ecuador. (2008). Montecristi: Asamblea Constituyente del Ecuador.
13. Crónica. (2023, 15 липня). Achachay, patojo, sinchas, shungo, sambate, guagua. Crónica. <https://cronica.com.ec>
14. El Comercio. (2020, 30 березня). Meset, traducción de pandemia a la lengua shuar. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
15. El Comercio. (2021, 1 листопада). Colada morada y guaguas de pan, tradición ecuatoriana. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
16. El Comercio. (2022, 15 червня). El dirigente dijo mismo que la protesta seguirá. El Comercio. <https://www.elcomercio.com>
17. El Universo. (2022, 10 липня). 'Quito por Quito', minga para recuperar espacios públicos. El Universo. <https://www.eluniverso.com>

(Актуальні питання етнолінгвістики [Aktual'ni pytannja etnolingvistyky])

Автохтонний компонент еквадорської іспанської: контактна лінгвістика в дії (Українською) [Avtokhtonnyi komponent ekvadors'koi ispans'koi: kontaktna linhvistyka v dii]

© Сизько М. Ф. [Syž'ko M. F.], mashita.syzko@gmail.com